

Ekim 2012

Bu bilgi notunun kapsamı nihai değildir ve AİHM için bağlayıcılığı yoktur

Mağdur veya fail olarak şirketler

A. Mağdur şirketler

Mülkiyet durumu mevzuat değişikliklerinden etkilenen şirketler

Stran Greek Rafinerileri ve Stratis Andreadis – Yunanistan Davası (başvuru no. 13427/87)

9 Aralık 1994

Stran şirketi, 1972 yılında, o sırada (1967-1974 yılları arasında) askeri cunta ile yönetilen Yunan Devleti ile yaptığı bir sözleşmede Atina yakınlarında bir ham petrol rafinerisi inşa etme taahhüdünde bulunmuştur. Devletin kendi taahhüdünü yerine getirmemesi nedeniyle proje ilerlememiştir. Ülkede demokrasiye geri döndükten sonra Hükümet, 1975 yılında çıkarılan bir kanuna istinaden, Stran'a milli ekonomiye zarar verdiği gerekçesiyle 1972 sözleşmesini feshetme çağrısında bulunmuştur. O zamana kadar belirli masraflara girmiş olan Stran Devlete tazminat davası açmıştır. Devlet, ne idare mahkemesinin 1979 yılında, ne de bir hakem heyetinin 1984 yılında Stran'ın lehine verdiği kararlarını uygulamamıştır. Nisan 1990'da Yunan mahkemeleri, 1987 yılı Mayıs ayında kabul edilen petrol imtiyazlarının yeniden müzakeresine yönelik bir hüküm içeren kanuna istinaden tahkim kararını iptal etmiştir. Stran, 1987 yılında çıkarılan kanunun uygulanmasının özellikle ilk derece mahkemesi ve hakem heyeti tarafından lehine tanınan borçlarla ilgili olarak mülkiyet haklarından mahrum bırakılma etkisine sahip olduğundan şikayet etmektedir.

AİHM 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesinin (mülkiyetin korunması) ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM özellikle hakem heyetince takdir edilen miktarın ödenmesi gerektiğini kaydetmiştir. Yasama organı ise, bu miktarı ödemektense Stran şirketinin zararına tahkim hükmünü geçersiz kılacak ve tahkim kararını iptal edecek yeni bir kanun çıkararak, mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararının gereklilikleri arasındaki dengeyi şirket zararına olarak bozmuştur.

Oklešen ve Pokopališko Pogrebne Storitve Leopold Oklešen S.P. – Slovenya Davası (no. 35264/04)

30 Kasım 2010

1995 yılından bu yana cenaze ve peyzaj hizmetleri vermek için geçerli ruhsatı bulunan başvuru şirket, 2000 yılında bir belediye kararnamesinin çıkarılması sonucunda belediye sınırları içerisinde bu hizmetlerin yalnızca belediyenin kurduğu bir işletme tarafından sunulması hükmünü içermesi nedeniyle artık işini yürütemediğinden şikayetçi idi.

AİHM şirketin mülkiyet haklarının ihlal edilmediğine hükmetmiştir. AİHM, yerel mercilerin takdir yetkileri çerçevesinde cenaze hizmetleri verecek tek bir şirket tayin etme yetkisinin bulunduğunu ve belediye şirketi tayin edebileceklerini bu yetkinin geçerli ulusal mevzuata uygun olduğunu kaydetmiştir. Ayrıca, başvuru şirket cenaze hizmetleri verdiği süre zarfında bu uygulamanın, belediyenin cenaze hizmetlerini bir kamu hizmeti olarak düzenlemesini öngören ulusal mevzuatın uygulanmasına kadar geçici bir düzenleme olduğunun farkında idi.

Şirketlerin malvarlığına el konması**Sud Fondi Srl ve Diğerleri – İtalya Davası (no. 75909/01)**

20 Ocak 2009

Başvuranlar Sud Fondi s.r.l, Mabar s.r.l ve Iema s.r.l merkezleri Bari’de (İtalya) bulunan üç İtalyan şirkettir. Başvuru şirketlerin Bari’de arazi ve binaları vardır. Başvuru şirketler, malvarlıklarına kanunsuz biçimde el konulduğundan şikayetçi idiler.

AİHM 20 Ocak 2009 tarihli esas hakkındaki kararında başvuranın varlıklarına keyfi biçimde el konduğuna ve Sözleşmenin 7. Maddesi (kanunsuz ceza olmaz) ile 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesinin (mülkiyet hakkının korunması) ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM adil tatmin ile ilgili 10 Mayıs 2012 tarihli kararında (nihai karar değildir) Sud Fondi s.r.l’ye 37.000.000 Avro, Mabar s.r.l’ye 9.500.000 Avro ve Iema s.r.l’ye ise 2.500.000 Avro maddi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

Şirketler arasında marka uyuşmazlıkları**Anheuser-Busch Inc. – Portekiz Davası (no. 73049/01)**

11 Ocak 2007

Başvuran dünyanın pek çok ülkesinde (en az 1876’dan bu yana ABD’de ve 1980’den bu yana Avrupa’da) “Budweiser” birası üreten ve satan bir Amerikan şirkettir. Şirket, 1265 yılından bu yana “Budweiser” markası altında bira üretip sattığını beyan eden Budejovicky Budvar adlı bir Çek firmasıyla uzun süreli uyuşmazlıklar yaşamıştır. Portekiz’deki uyuşmazlıklar bağlamında, 1995 Haziranında Portekiz mercileri “Budweiser” markasını başvuran adına tescil

ederek bu markanın Budejovicky Budvar adına tescilini iptal etmişlerdir (Budejovicky Budvar markayı 1968 yılında kendi adına tescil ettirdiğini iddia etmekteydi). Ancak, Portekiz Yüksek Mahkemesi, sonradan "Budweiser" haline gelen "Ceskobudejovicky Budvar" menşe adının Portekiz ve Çek Cumhuriyeti arasındaki menşe adlarının korunması hakkında ikili anlaşma (1986) uyarınca korunduğu sonucuna vararak Budejovicky Budvar firması lehine karar vermiştir. Başvurucu şirket, kendisi marka tescili için başvuru yaptıktan sonra yürürlüğe giren ikili bir anlaşmanın uygulanması sonucu mülkiyet hakkından mahrum bırakıldığı gerekçesiyle AİHM'ye şikayette bulunmuştur.

AİHM, 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesi fikri mülkiyet hakkıyla ilgili olarak uygulanmakla birlikte, başvurucu şirketin bir kanunun kendisini mevcut bir mülkiyet hakkından mahrum bırakır şekilde geriye dönük uygulanmasından değil, ulusal mahkemelerin ulusal hukuku uygulamaları hakkında şikayetçi olduğunu kaydetmiştir. 1986 yılında İkili Anlaşma yürürlüğe girdiğinde başvurucu şirketin "Budweiser" markasına ilişkin rüçhan hakkına sahip olduğu tespit edilmiş değildi; o sırada markanın yürürlükteki tek tescili, Budejovicky Budvar adına menşe adının tescili idi. Portekiz Yüksek Mahkemesinin davayı sonuçlandırırken keyfi bir tutum sergilemediğinden hareketle, AİHM başvurucu şirkete ulusal düzeyde kendi pozisyonunu takdim etme konusunda gerekli fırsatın bütünüyle tanındığını ve şirketin de bu hakkı kullandığını kaydetmiştir. Dolayısıyla, 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesinin ihlali söz konusu değildir.

Yayıncı şirketler

Karalama müeyyideleri

Verlagsgruppe News GmbH – Avusturya Davası (No. 1 ve No. 2) (no. 76918/01 ve 10520/02)
14 Aralık 2006

Başvurucu şirket Avusturya'da *News* adlı bir haftalık dergi çıkarmaktadır ve bu derginin sahibidir. İlk davada şirket bir siyasetçiyi karalamaktan suçlu bulunmuş, ikinci davada Avusturya mahkemeleri derginin, tanınmış bir silah firmasının hakkında vergi kaçakçılığında dava açılan yönetici direktörünün fotoğraflarını basmasını yasaklamıştır.

AİHM, Avusturya mahkemelerinin uygun ve yeterli addedilemeyecek gerekçelerle başvurucu şirketin ifade özgürlüğünü kısıtladığına ve bunun da Sözleşme gereklerine aykırı olduğuna hükmetmiştir. 10. Madde (ifade özgürlüğü) ihlal edilmiştir.

Hachette Filipacchi Associés – Fransa Davası (no. 71111/01)
14 Haziran 2007

Dava başvurucu firmanın, yani Hachette Filipacchi Associés'in çıkardığı haftalık dergi *Paris-Match*'te Korsika Valisi Claude Erignac'ın 1998 Şubatında Ajaccio'da

öldürüldükten hemen sonra cesedinin çekilen bir resmini yayınlaması üzerine verilen mahkeme kararı ile ilgili idi. Fransız mahkemeleri, Erignac'ın kızının ve eşinin, maktulün kanlı ve parçalanmış cesedinin resminin kamu yararına bilgilendirme amacıyla değil tamamen ticari kaygılarla yayımlandığı ve bunun da özel hayata saygı hakkının kabul edilemez biçimde ihlali anlamına geldiği yönündeki şikayetleri üzerine ihtiyati tedbir kararı vermişti.

AİHM, gazetecilerin Erignac'ın yakınlarının yaşadığı teessür nedeniyle temkinli ve sağduyulu davranmaları gerektiğini, maktulün yaşamını ailesinde travmaya yol açacak şiddetli koşullarda kaybettiğini ve ailenin maktulün resminin yayınlanmasına alenen karşı çıktıklarını kaydetmiştir. Fotoğrafın tirajı çok yüksek olan bir dergide yayınlanması sonucunda maktulün yakınlarının cinayet nedeniyle maruz kaldığı travma şiddetlenmiştir. AİHM, başvuru şirketin, okurlarını Bayan Erignac ve çocuklarının fotoğrafı "derin teessür uyandırıcı" buldukları konusunda okuyucuyu bilgilendiren bir ifadeye yer verme yükümlülüğünün basın özgürlüğünü gölgeleyici bir etki doğurmadığına hükmetmiştir. 10. Maddenin (ifade özgürlüğü) ihlali söz konusu değildir.

Times Newspapers Ltd. – Birleşik Krallık Davası (no. 1 ve 2) (no. 3002/03 ve 23676/03)

10 Mart 2009

Times Newspapers Ltd (Times Gazetecilik Ltd), Birleşik Krallıktaki internet yayıncılık kuralı nedeniyle, Rus mafya lideri olduğu iddia edilen bir kişinin karıştığı büyük çaplı kara para aklamaya ilişkin olarak Eylül ve Ekim 1999'da yayımlanmış olduğu iki makale yüzünden durmaksızın karalama davalarına maruz kaldığından (yeni karalama hükmü çerçevesinde makaleye elektronik arşivden her erişilmesi yeni bir dava nedenidir) şikayetçi idi. Her iki makale de aynı gün önce Times'ın internet sitesine yüklenmiş, ardından matbu gazetede basılmıştır. Bunu müteakiben başvuru şirket hakkında açılan karalama davasında, internet arşivinde bulunan her iki makalede de bu yayınlar hakkında karalama davası açıldığı, çoğaltılamayacağı veya Times Newspapers Hukuk Bölümüne danışılmadan bu yayınlara itimat edilmemesi yönünde bir açıklamaya yer verilmesine karar verilmiştir.

AİHM, ulusal mahkemelerin makalelerin arşivden bütünüyle kaldırılması kararı vermediklerini kaydetmiştir. Dolayısıyla, AİHM, makalelerin internetteki versiyonunda uygun bir açıklamaya yer verme gerekliliğinin ifade özgürlüğüne yönelik ölçsüz bir müdahale teşkil etmediğini kaydetmiştir.

Mosley – Birleşik Krallık Davası (no. 48009/08)

10 Mayıs 2011

Dava, *News of the World* gazetesinde ve gazetenin internet sitesinde yayınlanan ve Max Mosley'in cinsel aktivitelerinin ayrıntılarını açığa vuran köşe yazısı, görüntü ve video görüntüleri ile ilgili idi. Mosley yetkili mercilerin, gazetenin bu materyalleri yayınlamadan önce kendine haber vermediğinden ve dolayısıyla ihtiyati tedbir kararı aldirmek için başvuru imkanı bulamadığından şikayetçi idi.

AİHM özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde medyanın yayınlamayı düşündüğü malzemeleri yayınlarda konu edilen şahıslara önceden haber verme zorunluluğunun bulunmadığını kaydetmiştir. 8. Maddenin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlali söz konusu değildir.

Axel Springer AG – Almanya Davası (no. 39954/08)

7 Şubat 2012

Başvurucu şirket, yüksek tirajlı bir ulusal günlük gazetenin yayıncısıdır. Eylül 2004'te gazetenin kapak sayfasında popüler bir TV dizisinde rol alan bir yıldız oyuncunun Münih bira festivali sırasında kokain bulundurmaktan tutuklandığı haberine yer verilmiş, bir başka sayfada ise oyuncunun üç resmi yayınlanmıştır. Oyuncu, hakkında haber yapılmasını veya resimlerinin basılmasını önlemek amacıyla ihtiyati tedbir kararı almıştır.

Kamuya mal olmuş ünlü bir oyuncunun tutuklanmasına ve mahkumiyetine dair haberler, kamuoyunu bilgilendirme kapsamında idi. Haberler, savcılıktan elde edilen doğrulukları hakkında herhangi şüphe götürmeyen bilgiler üzerine kuruluydu. Başvurucu şirket kötü niyetli davranmamış ve oyuncunun özel hayatının kişisel yaşamının ayrıntılarını ifşa etmemiş, yalnızca tutuklanma koşulları ve hakkında açılan ceza davasının sonuçları ile ilgili bilgi aktarmıştır. İlgiliyi aşağılayıcı yorumlara veya mesnetsiz iddialara yer verilmemiştir. Başvurucu şirkete uygulanan yaptırımlar basın üzerinde "caydırıcı etki"ye yol açabilecek türden olup gerekçelendirilmiş değildi. 10. Madde (ifade özgürlüğü) ihlal edilmiştir.

Şarta bağlı avukatlık ücretlerinin ödenmesi

Mgn Limited – Birleşik Krallık Davası (no. 39401/04)

18 Ocak 2011

Başvurucu şirket Mgn Limited, Britanya'nın yegane ulusal günlük gazetesi olan *The Daily Mirror*'un yayıncısı idi. Mahkemeler, manken Naomi Campbell'in uyuşturucu bağımlısı gibi tasvir edildiği ve resimlerinin yayınlandığı bir haber nedeniyle başvuru şirketin Campbell'e tazminat ödemesine karar vermiştir. Mahkemeler ayrıca Campbell ile avukatları arasında yapılan şarta bağlı ücret anlaşmasında belirtilen yaklaşık 350.000 tutarındaki "başarı ücreti"nin de başvuru şirket tarafından ödenmesine hükmetmiştir. Yayıncı şirket, diğer hususların yanısıra, ifade özgürlüğünün ihlali anlamına geldiği iddiasıyla "başarı ücreti"nden şikayetçi idi.

AİHM, "başarı ücreti" sisteminin Campbell'in davasına uygulanması sonucunda 10. Maddenin (ifade özgürlüğü) ihlal edildiğine hükmetmiştir. "Başarı ücreti" sistemi, başlangıçta mali gücü avukat tutmaya yetmediğinden ötürü mahkemeye erişim hakkı tehlikeye girebilecek kimseler için oluşturulmuştur. Campbell ise, bu kategoriye giren insanların aksine varlıklı bir bireydi ve mali külfeti nedeniyle mahkemeye erişememe gibi bir risk altında değildi.

Haber kaynaklarının gizliliği

Financial Times Ltd ve Diğerleri – Birleşik Krallık Davası (no. 821/03)

15 Aralık 2009

Dava, Birleşik Krallıktaki dört gazete ve bir haber ajansının “Interbrew” adlı Belçikalı bira Şirketine çeşitli belgelerini ifşa etmesi yönündeki bir mahkeme kararının bu belgelerdeki bilgilerin, bir alım teklifiyle ilgili basına bilgi sızdıran haber kaynaklarının kimliklerinin açığa çıkmasına yol açacağından şikayetçi idiler.

AİHM, gazetecilerin haber kaynaklarının kimliğinin ortaya çıkarılmasına yardımcı olduklarının görülmesinin medyada yaratabileceği “caydırıcı etki”ye vurgu yapmıştır. AİHM ayrıca haber kaynaklarının gizli tutulmasının kamu yararına olduğundan bahisle 10. Maddenin (ifade özgürlüğü) ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Sanoma Uitgevers B.V. – Hollanda Davası (no. 38224/03)

14 Eylül 2010

Dava, yasadışı otomobil yarışıyla ilgili bir haberde kullanılacak resimlerle ilgili idi. Hollandalı dergi yayıncılık şirketi bu resimleri başka bir suç soruşturması yürüten polise teslim etmeye zorlanmıştır. Yayıncı şirket, bu resimleri teslim etmesinin gizli haber kaynaklarının ifşası anlamına geleceği nedeniyle duruma kuvvetle itiraz etmiştir.

AİHM, başvuru şirketin ifade özgürlüğüne müdahalenin “kanunla öngörülmuş” olmadığına, başvuru şirkete bahse konu ceza soruşturmasının, haber kaynaklarının korunmasındaki kamu yararından öncelikli olup olmadığını bağımsız biçimde değerlendirileceği yeterli yasal güvenceler sağlanmadığına hükmetmiştir. 10 madde (ifade özgürlüğü) ihlal edilmiştir.

Yayıncılık lisansı

Glas Nadezhda EOOD ve Anatoliy Elenkov – Bulgaristan Davası (no. 14134/02)

11 Ekim 2007

Glas Nadezhda EOOD Limitet Şirketi, Sofya’da ve çevresinde Hristiyanlıkla ilgili yayın yapmak üzere bir radyo istasyonu kurmak amacıyla Devlet Telekomünikasyon Komisyonuna başvuruda bulunmuştur. Komisyon lisans vermemiştir.

AİHM 10. (ifade özgürlüğü) ve 13. Maddelerin (etkili başvuru hakkı) ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM bilhassa Ulusal Radyo ve Televizyon Komitesinin program kriterlerinin muğlak olmasının ve şirkete yayıncılık lisansı verilmemesine dair sebep gösterilmemesinin başvuranları ifade özgürlüklerine keyfi müdahale

karşısında hukuki korumaya başvurma imkanından mahrum bıraktığını kaydetmiştir.

Meltex Ltd ve Mesrop Movsesyan – Ermenistan Davası (no. 32283/04)

17 Haziran 2008

İkinci başvuran 1991 yılında Ermenistan'ın ilk bağımsız TV şirketi "A1+"ı kurmuştu ve kanal o zamandan bu yana yayın yapmakta idi. "A1+" 1994 yılında Devlet yayıncılık lisansı almış ve 1995 yılından itibaren yayınları konusunda Devletle sorunlar yaşamaya başlamıştır. Özellikle, kamu yetkilileri kanalı her gün lisans iptaliyle tehdit etmekte ve hükümet karşıtı yayıncılık yapmakla suçlamakta idiler. 1995 başkanlık seçimleri sürecince "A1+" yalnızca Hükümetin propagandasını yayınlamayı reddetmiş ve bunun sonucunda Devlet yayıncılık lisansı askıya alınmıştır. Başvuran bunun ardından Movsesyan Meltex Ltd'yi kurmuş ve bu şirket yapısı içerisinde "A1+" kanalının yayınlarını yeniden başlatmıştır. Ocak 1997'de Meltex'e 5 yıllık yayıncılık lisansı verilmiştir. 2000 ve 2001 yıllarındaki mevzuat değişikliklerini takiben yeni oluşturulan komisyon, hiçbir neden göstermeksizin Meltex'in yayın frekansını başka bir şirkete vermiştir. "A1+" 3 Nisan 2002 tarihinde yayınlarına son vermiştir. Başvuranlar, 7 ayı olayda yayıncılık lisanslarının reddedilmesinden dolayı şikayetçidirler.

AİHM, lisans veren kurumun kararlarını gerekçelendirmesini öngören bir usul bulunmamasının, ki komisyonun tatbik ettiği Ermeni Yayıncılık Yasası hükümlerine göre durum böyle idi, kamu otoritesinin temel bir hak olan ifade özgürlüğüne keyfi müdahalesinin önünü alacak yeterli koruma sağlamadığını kaydetmiştir. Dolayısıyla, yetkili mercilerin Sözleşme kriterlerine göre hukuki olmayan bir kanuna dayanarak başvuru şirketin yayıncılık lisansı başvurularını müteaddit defalar reddetmesi sonucu 10. Madde (ifade özgürlüğü) ihlal edilmiştir.

Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano – İtalya Davası (no. 38433/09)

7 Haziran 2012

Dava, bir İtalyan TV şirketinin yayıncılık lisansı bulunmasına rağmen frekans tahsis edilmemesi nedeniyle yayın yapamaması ile ilgili idi.

AİHM özellikle o sırada yürürlükte olan kanunların açık ve kesin hükümler içermediğini ve TV şirketinin kendisine ne zaman frekans tahsis edileceğini yeterli sarahatle öngörmesine imkan tanımadığını kaydetmiştir. AİHM, İtalyan mercilerinin etkin medya çoğulculuğunu teminat altına alacak uygun yasal ve idari çerçeveyi tesis etmediği sonucuna varmıştır.

10. Madde (ifade ve haber alma özgürlüğü) ve 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesi (mülkiyetin korunması) ihlal edilmiştir.

Şirket faaliyetlerinin durdurulması

Sacilor-Lormines – Fransa Davası (no. 65411/01)

9 Kasım 2006

Başvurucu şirket, fosforik pik demir talebinin azalmasıyla birlikte üretimini durdurmaya karar verdiği 1991 yılına kadar madencilik imtiyazlarına sahipti. Sahip olduğu imtiyazları düzenleyen çok sayıda tedbir mevcut olması nedeniyle şirket, faaliyetlerini bütünüyle durdurmak amacıyla imtiyazlarından vazgeçmek için idari dava açmıştır. Şirket ayrıca elindeki pek çok imtiyazın iptalini reddeden madencilikten sorumlu Bakanlığa da defaatle başvuruda bulunmuştur. Dava sürecinde Danıştay bir mütalaa ve çok sayıda karar vermiştir. Başvurucu şirket, Danıştay'da görülen davada adil yargılanma hakkına riayet edilmediğinden ve yargılama sürecinin uzun olmasından şikayetçi idi.

6. Maddenin 1. fıkrası (adil yargılanma hakkı) birden fazla açıdan ihlal edilmiştir: başvuru şirketin, 19 Mayıs 2000 tarihinde karar veren Danıştay'ın terkinine ilişkin nesnel ve iyi gerekçelendirilmiş kuşkuları bakımından; Danıştay heyetinin müzakerelerine Hükümet komiserinin katılması veya en azından müzakerelerde hazır bulunması; uzun yargılama süresi bakımından.

Danıştay'ın bağımsızlığı ve tarafsızlığı bakımından 6. Maddenin 1. fıkrasının ihlali söz konusu değildir; zira Danıştay adli işlevlerinin yanısıra İdari Yargılama Kanunundan kaynaklanan idari işlevlerini de eşzamanlı olarak yürütmekte idi.

İflas işlemleri

Agrokompleks – Ukrayna Davası (no. 23465/03)

6 Ekim 2011

Dava, Agrokompleks adlı özel bir şirket tarafından kalan alacaklarını tahsil etmek için Ukrayna'nın en büyük petrol rafinerisi LyNOS'a karşı açılan iflas davası ile ilgili idi. Agrokompleks diğer konuların yanısıra, Devlet mercilerinin davanın sonucuyla yakın ilgilenmesi nedeniyle oluşan yoğun siyasi baskılar sonucunda iflas davasının adil olmadığından ve mahkemelerin tarafsız veya bağımsız hareket etmediklerinden şikayetçi idi.

6. maddenin 1. fıkrası (adil yargılanma hakkı) üç açıdan ihlal edilmiştir: davaya bakan mahkemeler bağımsız değildi; LyNOS'un borçlu olduğu tutara ilişkin nihai mahkeme kararıyla ilgili adli sürecin yeniden başlatılması hukuki kesinlik ilkesini ihlal etmiştir; yargılama süreci çok uzun sürmüştür. 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesi (mülkiyetin korunması) ihlal edilmiştir.

Vergi değerlendirme işlemleri

Vastberga Taxi Aktiebolag ve Vulic – İsveç Davası (no. 36985/97)

23 Temmuz 2002

Vastberga Taxi Aktiebolag, aktif varlıkları bulunmaması nedeniyle 1997'de lağvedilmiş bir taksi şirkettir. Şirket ve şirketin ana hissedarı da olan müdürü, vergi değerlendirme davası sırasında 6. Madde kapsamındaki haklarından (adil

yargılanma hakkı, masumiyet karinesi) mahrum kaldıklarından şikayetçi idiler; zira vergi mercilerinin şirketin vergi borcu olduğuna dair kararı, uyuşmazlıkların mahkeme tarafından tespit edilmesi dahi söz konusu olmadan derhal icra edilmişti.

6. maddenin vergi uyuşmazlıkları hakkında uygulanmadığını kaydeden AİHM, şikayete konu işlemlerin başvurular hakkında "ceza isnadı" tespitinde bulunulan kısmını değerlendirmiştir. AİHM, başvuruların mahkemeye erişimlerinin olmadığı, çünkü taraflar arasındaki uyuşmazlığın mahkemece tespitinin aşırı geciktiği sonucuna varmıştır. 6. Maddenin 1. fıkrası ihlal edilmiştir. 6. Maddenin 2. fıkrasının ihlali söz konusu değildir.

OAQ Neftyanaya Kompaniya YUKOS – Rusya Davası (no. 14902/04)

20 Eylül 2011

Başvurucu şirket bir petrol şirketi olup 1995-1996 arasında özelleştirildikten sonra Rusya'nın en büyük ve başarılı işletmelerinden biri haline gelmiştir. 2002 sonunda YUKOS bir dizi vergi denetiminden geçirilmiş, hakkında işlem uygulanmış ve bunun sonucunda mükerrer vergi yolsuzluğundan suçlu bulunmuştur. YUKOS vergi borcuna ilişkin işlemlerde ve kararın uygulanmasında usulsüzlükler olduğundan şikayetçi idi. YUKOS 81 milyar Avro'nun üzerinde tazminat talep etmekteydi.

AİHM 2000 yılında YUKOS hakkında yürütülen vergi değerlendirmesine ilişkin işlemlerle ilgili olarak 6. Maddenin 1. ve 3(b) fıkralarının ihlal edildiğine karar vermiştir; zira şirkete alt derece mahkemelerindeki davası için yeterli hazırlık süresi verilmemişti. AİHM ayrıca 2000-2001 vergi değerlendirmeleri sırasında ceza uygulaması ve hesaplaması ile ilgili olarak 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesinin (mülkiyetin korunması) ve icra işlemlerinin orantısız olması nedeniyle yine aynı maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM YUKOS'un 2000-2003 yılları arasındaki vergi değerlendirmelerine ilişkin şikayetleri ile diğer şirketlerden farklı muamele gördüğüne dair şikayeti konusunda herhangi bir ihlal olmadığına karar vermiştir. Son olarak, AİHM Rus mercilerinin YUKOS'u tahrip etmek ve varlıklarına el koymak için adli işlemlerini suiistimal ettiği şikayeti konusunda, 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesi ile bağlantılı olarak Sözleşmenin 18. Maddesinin (haklara getirilecek kısıtlamaların sınırlandırılması) ihlal edilmediğine karar vermiştir. AİHM 41. Maddenin (adil tatmin) uygulanması ile ilgili olarak henüz karar için hazır olmadığını kaydetmiştir.

Bankacılık ruhsatının iptali

Capital Bank AD – Bulgaristan Davası (no. 49429/99)

24 Kasım 2005

Başvurucu banka, mahkemelerin, Bulgar Ulusal Bankasının kendisinin iflas ettiği iddiasıyla 1997 yılında bankacılık ruhsatını iptal etmesini takiben, gerçekten iflas

halinde olup olmadığına bakmaksızın tasfiyesine karar vermesinden, bu davaya katılma hakkı tanınmadığından ve Bulgar Ulusal Bankasının (BNB) ruhsatını iptal kararının hukuki olmadığından şikayetçi idi.

Başvurucu bankanın 6. Maddenin 1. fıkrası (adil yargılanma hakkı) kapsamındaki ilk şikayeti ile ilgili olarak, AİHM, ulusal mahkemelerin BNB'nin iflas tespitini herhangi bir tahkike veya müzakereye başvurmaksızın kabul etmelerinin ve bunun yanısıra bu tespitin doğrudan dava sırasında tahkikin mümkün olmamasının anılan hükmün ihlali anlamına geldiğini kaydetmiştir. AİHM davanın taraflarından biri olan BNB'ye bağlı kişiler (özel idareciler ve ardından tasfiye görevlileri) tarafından temsil edilen başvurucu bankanın kendi pozisyonunu gereğince müdafaa etme ve menfaatlerini koruma imkanından mahrum kaldığından bahisle 6. Maddenin 1. fıkrasının mükerreren ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM ayrıca başvurucu bankanın ruhsatının iptalinin keyfiliği karşısında yeterli koruyucu güvence bulunmadığını ve bu uygulamanın 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesi bağlamında hukuk dışı olduğuna hükmetmiştir.

Tahkim kararının uygulanmaması

Regent Şirketi – Ukrayna Davası (no. 773/03)

3 Nisan 2008

Başvuran, Seyşeller'de kayıtlı olup Londra'da (Birleşik Krallık) da bir adresi bulunan özel bir ticari şirkettir. Başvurucu şirket, Uluslararası Ticari Tahkim Mahkemesinin kendi lehine vermiş olduğu bir kararın Ukrayna'da uygulanmadığından şikayetçi idi.

AİHM 6. Maddenin (adil yargılanma hakkı) ve 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesinin (mülkiyetin korunması) ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM, tahkim kararının uygulanmamasının ana nedeninin, mülkiyeti ve yönetimi devlete ait olan ve aleyhinde tahkim kararı verilen şirketin iflası olduğunu kaydetmiştir. AİHM, Devlete ait borçların Devlet bütçesinden ödenmesi sürecinde bazı gecikmeler yaşanabilecek olsa dahi kararın sürekli uygulanmamasının hiçbir mazereti olamayacağını kaydetmiştir.

Sehven ödenen tutarların şirketlere iadesi

Aon Conseil et Courtage S.A. ve Christian de Clarens S.A. – Fransa Davası (no. 70160/01)

25 Ocak 2007

Başvuranlar Aon Conseil et Courtage S.A. ve Christian de Clarens S.A., Paris merkezli iki şirkettir. Başvurucu şirketler 1978'in ilk döneminde sehven ödedikleri KDV tutarlarının iadesine yönelik taleplerinin reddedildiğinden şikayetçi idiler.

Her iki şirketin durumunda da 1 Numaralı Protokolün 1. Maddesi (mülkiyetin korunması) ihlal edilmiştir. AİHM özellikle Devletten bulunulan talebin reddinin ve ulusal mülkiyet hakkının korunmasına yönelik yeterli kanun yolunun bulunmamasının, toplumun genel çıkarları ile şirketlerin temel haklarının korunması arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi bozduğunu kaydetmiştir.

Kamuoyunu bilgilendirme

Open Door ve Dublin Well Woman – İrlanda Davası (no. 14234/88 ve 14235/88)

29 Ekim 1992

Başvurucu iki İrlanda şirketi, mahkeme kararı nedeniyle gebe kadınlara yurtdışında kürtaj hakkında bilgi vermelerinin engellenmesinden şikayetçi idi.

AİHM başvurucu şirkete uygulanan kısıtlamanın, kürtaj hakkında bilgi edinmek amacıyla alternatif araçları araştırarak ve kullanacak kaynaklardan veya eğitim düzeyinden yoksun kadınların sağlığı üzerinde bir risk teşkil ettiğini kaydetmiştir. Ayrıca, bu tarz bilgilerin başka yerlerde mevcut olduğundan ve İrlanda'daki kadınların ilke olarak kürtaj için Büyük Britanya'ya gidebileceklerinden dolayı, bu kısıtlamalar büyük ölçüde etkisiz olmuştur. 10. Madde (ifade özgürlüğü) ihlal edilmiştir.

Malvarlığı kaybı

A. Pye (Oxford) Ltd ve J.A. Pye (Oxford) Land Ltd – Birleşik Krallık Davası (no. 44302/02)

30 Ağustos 2007

Başvurucu iki İngiliz şirketi, Berkshire'de (Birleşik Krallık) geliştirme potansiyeli bulunan 23 hektarlık bir parselden müteşekkil tarım arazisi satın almışlardır. Başvurucu şirketler, bir komşu arazi sahibinin araziyi 1984-1999 yılları arasında izinsiz şekilde işgal etmesi sonucu araziyi kaybetmişlerdir. Birleşik Krallık mahkemeleri, komşu arsa sahibinin arazinin gerçek sahibinin haklarına aykırı olsa bile son 12 yıldır araziyi işgal etmiş olmasının kanuna uygun olduğuna ve fiili işgal yoluyla tapusunun sahibi olduğuna karar vermişlerdir.

1 Numaralı Protokolün 1. Maddesinin İhlali (mülkiyetin korunması) söz konusu değildir.

B. İnsan hakları ihlaline yol açan şirketler

Şirketle sendika arasında kapalı işyeri anlaşması

Young, James ve Webster – Birleşik Krallık Davası (no. 7601/76 ve 7806/77)

13 Ağustos 1981

Başvuranlar, British Rail (Britanya Demiryolları) ile üç demiryolu işçi sendikası arasındaki "kapalı işyeri" anlaşmasından şikayetçi idiler. Kapalı işyeri uygulaması, bir veya daha fazla sendika ile bir veya daha fazla işveren ya da işveren örgütü arasında bir taahhüt kapsamında veya işyerinde istihdam edilecek belirli vasıftaki personelin belirlenen sendikaya üye olma zorunluluğu anlamına gelmektedir.

11. Madde (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü) ihlal edilmiştir: kapalı işyeri anlaşmaları bireylerin düşünce özgürlüğünü korumalı idi (ayrıca bkz. Sibson – Birleşik Krallık kararı, 20 Nisan 1993).

Çevre kirliliği ve çevre tehlikeleri

Taşkın ve Diğerleri – Türkiye Davası (46117/99)

10 Kasım 2004

Başvuranlar, Türk makamlarının bir şirkete İzmir bölgesinde bir altın madeni işletme ruhsatı vermesinden ve buna ilişkin karar alma sürecinden şikayetçi idiler. Çevre Bakanlığından şirkete ilk ruhsat verilmesinin ardından Danıştay, Devletin insanların yaşam ve sağlıklı çevre hakkını koruma yolundaki pozitif yükümlülüğünden bahisle ruhsat verme kararını iptal etmiştir. Bununla birlikte, başvuranlar ruhsat verilmesinin bilhassa özel ve aile hayatına saygı haklarını ihlal ettiğinden şikayetçi idiler.

AİHM, şirkete verilen ruhsat 1997 yılında Danıştay tarafından iptal edildiği için 8. Maddenin (özel ve aile hayatına saygı hakkı) esas bakımından ihlalinin söz konusu olmadığını kaydetmiştir. Ancak AİHM, karar alma süreci ile ilgili olarak, altın madeninin Danıştay'ın işletme ruhsatını iptal etmesinin ardından 10 ay süreyle çalışmaya devam ettiğini gözlemlemiştir. Türk makamlarının Danıştay kararını uygulamamalarının yanısıra, Bakanlar Kurulu Mart 2002 tarihli kararıyla altın madeninin üretime devam etmesine de izin vermiştir. Bu nedenle, 8. Madde (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmiştir.

Fadeyeva – Rusya Davası (no. 55723/00)

9 Haziran 2005

Devlete ait bir çelik fabrikasının yakınında yaşamakta olan başvuran, evine yakın konumdaki bu fabrikanın (Severstal) işletilmesinin sağlığını ve iyiliğini tehlikeye attığından şikayetçi idi.

AİHM, fabrikanın çevresindeki durumun yakın çevrede yaşayanlar için özel muamele gerektirmesine karşın, Devletin başvurana tehlikeli bölgeden taşınmasına yardımcı olacak herhangi bir etkili çözüm sunmadığını kaydetmiştir. Fabrika ulusal çevresel standartları ihlal edecek biçimde faaliyet göstermesine

rağmen, Devlet endüstriyel kirliliğin kabul edilebilir seviyelere düşürülmesini temin edecek etkili tedbirler uygulanmasına zemin hazırlamamıştır. 8. Madde (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmiştir.

Tatar – Romanya Davası (67021/01)

27 Ocak 2009

Bir şirketin işlettiği bir altın madeni yakınlarında yaşamakta olan başvuranlar, maden tesislerinde meydana gelen bir kaza sonucunda siyanürle kirlenen suyun maden tarafından çevreye bırakıldığından ve yaşamlarının bundan olumsuz etkilendiğinden şikayetçi idiler.

AİHM kirliliğin insanların iyilik halini etkileyebileceğini, bunun ise özel yaşamlarına müdahale anlamına geleceğini, ayrıca Devletin çevre ve insan sağlığı adına insanları tehlikeli faaliyetlerden koruma görevinin bulunduğunu kaydetmiştir. Başvuranlar, sodyum siyanüre maruziyetle astım rahatsızlıkları arasında illiyet bulunduğunu kanıtlayamamışlardır. Ancak, AİHM insan sağlığı ve iyiliği için ciddi ve maddi riskin söz konusu olduğu bir durumda Devletin hem işletme ruhsatı sürecinde hem kaza sonrasında bu riskleri değerlendirme ve gerekli tedbirleri alma görevi olduğunu kaydetmiştir. Şirket ihtiyat ilkesine aykırı olarak kaza sonrası endüstriyel çalışmalarına devam etmiştir. İhtiyat ilkesine göre, teknik veya bilimsel bir konuda kesin bilgi olmaması, Devletin etkili ve ölçülü tedbir alma konusunda gecikmesine gerekçe ve haklılık teşkil edemez. AİHM, Romanya makamlarının, şirketin faaliyetlerinin yol açabileceği riskleri tatmin edici biçimde değerlendirmedikleri ve 8. Madde (özel ve aile hayatına saygı) anlamında ilgililerin özel ve aile hayatına saygı hakkını, daha genelde ise sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşama hakkını korumaya dönük uygun tedbirleri almadıkları sonucuna varmıştır.

Derdest davalar

Vilnes – Norveç Davası (no. 52806/09)

Muledal ve Diğerleri – Norveç Davası (no. 22703/10)

Davalar, Norveç petrol endüstrisi için Kuzey Denizde ve Devletin kısmen hissedarı olduğu "Norveç Sualtı Müdahale Ltd"ye (NUI/NUTEC) ait test tesislerinde çalışan dalgıçların şikayetleri ile ilgilidir.

Başvuranlar, dalgıçlık nedeniyle sakat kaldıklarından ve işgöremez hale geldiklerinden şikayetçidirler. Başvuranlar ayrıca Norveç makamlarının kendilerinin korunmasına yönelik emniyet düzenlemeleri konusunda yasal bir çerçeve tesis etmediğini, emniyet düzenlemelerine istisnalar getirdiğini, yeterli denetim uygulamalarını gerçekleştirmediğini ve bazı dalgıçların NUI/NUTEC'de test dalışı yapmalarını önlemediğini, bu testler ve sonuçları hakkında kendilerini bilgilendirmediğini ve önceden bu konuda rızalarını almadığını iddia etmektedirler.

18 Eylül 2012 tarihinde AİHM binasında aleni duruşma düzenlenecektir.

Internet yayınları (şirket temsilcilerinin bireysel cezai sorumluluğu)

Perrin – Birleşik Krallık Davası (no. 5446/03)

Kabul edilemez ilan edilmiştir, 18 Ekim 2005

Dava Birleşik Krallıkta yaşayan ve Fransız merkezli müstehcen bir internet sitesi işleten bir Fransız vatandaşının internette ahlaka aykırı yazılar yayınlamak suçundan mahkumiyeti ve 30 ay hapis cezasına çarptırılması ile ilgili idi.

AİHM, dava konusu ceza mahkumiyetinin, ahlakın ve/veya başkalarının haklarının korunması adına demokratik bir toplumda gerekli olduğuna ve cezanın ölçüsüz olmadığına karar vermiştir. 10. Maddeye (ifade özgürlüğü) istinaden yapılan başvuru kabul edilemez bulunarak reddedilmiştir.

Savaş suçlarıyla ilgili kovuşturma (şirket temsilcilerinin bireysel cezai sorumluluğu)

Van Anraat v. Hollanda (no. 65389/09)

Kabul edilemez ilan edilmiştir, 6 Temmuz 2010

Farklı ülkelerde birçok şirketi temsilen hareket eden bir işadımı olan başvuran, yıllar içerisinde tonlarca kimyasal satın almış ve bunları hardal gazı üretiminde kullanılmak üzere Irak Hükümetine satmıştır. Başvuran, 1984 yılından sonra Irak Hükümetine bu kimyasalı temin eden yegane tedarikçi idi. Hardal gazının İran-İrak Savaşı sırasında (1980-1988) Irak ordusu tarafından İran silahlı kuvvetlerine karşı ve kuzey Irak'taki Kürt nüfusa yönelik saldırılarda kullanıldığı bilinmektedir. Başvuran Saddam Hüseyin ve diğerleri tarafından işlenen savaş suçlarına yardım ve yataklık etmekten Hollanda'da mahkum edilmiştir. Başvuran uluslararası hukuka atıfla, Hollanda Savaş Suçları Yasasının 8. Maddesinin ceza yasalarının belirlilik ilkesine (*lex certa*) uygun biçimde tarif edilmesi gerekliliğine uygun olmadığından bahisle Sözleşmenin 6. (adil yargılanma hakkı) ve 7. Maddesinin (kanunsuz ceza olmaz) ihlal edildiğinden şikayetçi idi.

AİHM, başvuranın Irak Hükümetine bu kimyasalı tedarik ettiği sırada, hardal gazının uluslararası çatışmalarda savaş silahı olarak kullanılmasını yasaklayan bir örfi uluslararası hukuk normu bulunduğunu kaydetmiştir. Başvuran, sonradan hakkında kovuşturulma açılmasına yol açan bu faaliyetleri yürütürken, hardal gazının uluslararası çatışmalarda düşmana veya uluslararası çatışmalardan etkilenen sınır bölgelerinde sivil nüfusa karşı kullanılmasının ceza gerektiren bir suç olduğu hususunda herhangi bir muğlaklık söz konusu değildi. Bu nedenle, başvuranın ilgili hukukun durumunu bilmesi ve gerekirse konuyla ilgili tavsiye alması beklenirdi. AİHM başvuranın şikayetini kabul edilemez bularak reddetmiştir.

Basın İrtibat:
echrpress@echr.coe.int
tel: +33 3 90 21 42 08

(Bu bilgi notunun Türkçe çevirisi, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.)